

- удосконаленню навичок відчуття свого тіла;
- вільної комунікації;
- концентрації уваги;
- фантазії й уяви [8, с. 28].

Науковці [2] виділяють театр природи як ефективну форму роботи з розвитку soft skills дітей молодшого шкільного віку та розвробляють зміст і напрями підготовки майбутніх педагогів до такого виду професійної діяльності [5].

Отже, театральне мистецтво активно впливає на розвиток особистості, допомагає розкрити свій внутрішній потенціал, сформувати soft skills (м'які навички) у процесі роботи над постановкою спектаклю, адже дітям разом потрібно обрати чи написати сценарій, працювати над музичним оформленням, декораціями, підбирати костюми, репетирувати тощо. Саме така активна спільна діяльність допоможе спрямувати власні здібності у потрібне русло та розвивати їх, створить сприятливу атмосферу для соціалізації особистості, дозволить дітям із синдромом Дауна відчутти важливість та значущість своєї роботи.

Список використаних джерел

1. Демченко О.П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій / О.П.Демченко // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова : серія 19. Корекційна педагогіка та соціальна психологія : зб. наукових праць. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – С.60-63.
2. Казьмірчук Н.С. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів / Н.С. Казьмірчук, О.В. Жовнич., І.А.Стахова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія: Педагогіка і психологія. – 2020. 61. – С.23-30.
3. Лазаренко Н. І. Зміст, структура і основні напрямки діяльності наукової лабораторії педагогічної майстерності викладача вищої школи / Н.І.Лазаренко // Професійна компетентність педагога в умовах оновлення змісту освіти та вимог ринку праці: зб. Матеріалів III регіональної наук.-практ. конфер. – Т. 15. – С. 24-26. 5
4. Лаутеслагер П. Двигательное развитие детей раннего возраста с синдромом Дауна / П. Лаутеслагер. – М.: Монолит, 2003. – 127 с.
5. Любчак Л.В. Підготовка майбутніх вихователів до організації театралізованої діяльності дітей дошкільного віку // Освітній дискурс : збірник наукових праць / голов. ред. О. П. Кивлюк. – Київ : «Видавництво «Гілея», 2018. – Випуск 9 (11-12) : Педагогічні науки. – С. 91-103.
6. Муляр Н. Виховання дітей молодшого шкільного віку засобами театрального мистецтва / Н. Муляр. – Дрогобич. – 8 с.
7. М'які навички [Електронний ресурс]: – Режим доступу до ресурсу: <http://firststep.com.ua/article/myaki-navichki-soft-skills-ditini-ta-ikh-rozvitok#>
8. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник. – Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.
9. Педагогічні технології інклюзивного навчання: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої педагогічної освіти; уклад. : А. Василюк, Ю. Бондар, А.Хіля. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2020. – 168 с.
10. Питерси М. Программа ранней педагогической помощи детям с отклонениями в развитии / М. Питерси, Р. Трилор. – М.: Ассоциация Даун Синдром, 1997. – 218 с.
11. Хіля А.В. Організація навчально-виховного процесу початкової школи в умовах інклюзивної освіти: законодавчий аспект / А.В. Хіля // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць. – Випуск 1.43 (93). – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2013. – Т. 1. – С. 219-223.

**ТЕАТР ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ
З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ**
Орловська Ольга, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.П. Демченко, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

THEATER AS A MEANS OF SOCIAL AND EDUCATIONAL WORK WITH INTELLECTUALLY GIFTED CHILDREN

Орловська Ольга, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. Показано напрями роботи з обдарованими дітьми в закладі освіти. Визначено необхідність розвитку загальних і спеціальних здібностей дітей. Закцентовано на важливості соціальної адаптації обдарованих дітей до умов шкільного навчання. Розкрито потенціал театрального мистецтва у соціально-виховній роботі з потенційно обдарованими дітьми.

Ключові слова: обдарованість, дитяча обдарованість, обдаровані діти, соціальна адаптація, театр, театральна діяльність.

Abstract. The directions of work with gifted children in an educational institution are shown. The need for the development of general and special abilities of children is determined. Emphasis is placed on the importance of social adaptation of gifted children to the conditions of schooling. The potential of theatrical art in social and educational work with potentially gifted children is revealed.

Key words: giftedness, children's giftedness, gifted children, social adaptation, theater, theatrical activity.

У наукових дослідженнях і освітній практиці останніх років важливого значення надається пошуку шляхів і методів творчої самореалізації дітей і підлітків, розвитку їхніх здібностей і талантів. Обдаровані особистості вважаються майбутньою національною елітою, тому, на думку О.Демченко [4], кожна держава має своєчасно ідентифікувати прояви обдарованості в дітей та створювати умови для розгортання їхніх потенціалів.

У сучасних закладах освіти спостерігається позитивна тенденція щодо формування системи пошуку, психолого-педагогічного моніторингу, соціально-педагогічного супроводу обдарованих особистостей та створення умов для їхньої творчої самореалізації. Ідентифікація дітей як обдарованих є складним процесом, зумовленим специфікою такого феномену.

За даними досліджень, на сьогодні налічується близько 100 тлумачень цього феномена. Так, О.Кульчицька [9] стверджує, що обдарованість – це явище складне, комплексне, яке включає набір когнітивних, сенсорних та особистісних якостей людини. На її думку, поняття обдарованості містить такі компоненти: високий інтелектуальний рівень, здатність людини до творчості та наполегливість, яка становить основну якість особистості, своєрідний «сплав» бажання досягти успіху, емоційну захопленість справою та інтерес до тієї галузі знань, якою займається людина.

У працях сучасних російських (Д.Богоявленська, Н.Лейтес, В.Панов, В.Шадриков, В.Юркевич, Є.Яковлева, В.Ясвін та ін.) і українських (Н.Завгородня, В.Доротюк, М.Гнатюк, О.Моляко, О.Музика, Н.Теличко та ін.) учених висвітлюється питання *дитячої обдарованості*, виявлення і розпізнання потенційних можливостей обдарованих дітей, створення умов для їх навчання й розвитку в майбутньому. Послугуємося узагальненнями О.Демченко [3], яка вважає, більш коректним є використання термінів «дитина з проявами обдарованості», або «потенційно обдарована дитина». У своїх працях вона обґрунтовує позицію щодо необхідності «раннього виявлення ознак обдарованості в дітей, але обережної ідентифікації особистості як обдарованої, з одного боку, є науково обґрунтованими, підтвердженням вагомими аргументами, які пов'язані з віковими особливостями розгортання потенціалів обдарованості».

Дитяча обдарованість, відповідно до досліджень Н. Карпенко, «цілісна, складна, багатогранна динамічна психологічна система, яка є підсумком індивідуального шляху розвитку і водночас потенціалом майбутнього розвитку, саме тому обдарованість дитини на кожному віковому етапі може бути належно зрозумілою лише з позиції системності та розвитку». Науковцем з'ясовано, що вираження і динаміка психологічних проявів обдарованості залежить від виду обдарованості (з іншого боку – специфіка прояву обдарованості є одним із критеріїв виділення її видів), віку дитини, умов її навчання і виховання, у тому числі сімейного [7, с.234].

У психологічному дискурсі виділено й описано декілька видів обдарованості, серед яких найбільш повно представлена інтелектуальна. Ми вважаємо, що особливої актуальності набуває проблема навчання і розвитку дітей з так званої загальної, а не спеціальної обдарованістю. Це пов'язано з тим, що, як нами було показано, згідно М. Глухової і Н. Нікітої, загальна обдарованість проявляється по відношенню до різних видів діяльності і виступає в к основу їх продуктивності, а також з ті м, що наявність спеціальної обдарованості не виключає наявність загальної як поєднання здібностей [13, с. 140].

Психологічним ядром загальної обдарованості є розумові здібності (або загальні пізнавальні здібності), навколо яких вибудовуються емоційні, мотиваційні і вольові якості особистості. Педагог має більше можливостей надати допомогу дитині в розвитку загальної обдарованості, а не спеціальної, яка виявляється в конкретних видах діяльності та щодо окремих областей (художньої, математичної, музичної тощо), яка б вимагала від нього додаткової спеціалізації у відповідній області .

Проте, з другого боку, все частіше дослідники обстоюють думку, що для особистісного й кар'єрного зростання обдарованих людей, досягнення ними життєвого успіху важливими є не лише когнітивні, а й соціально значимі якості. Тому педагоги у процесі організації освітньої роботи із обдарованими дітьми, з одного боку повинні розвивати їхні загальні та спеціальні здібності, з другого боку, створювати умови для соціальної адаптації до шкільного

навчання. Для цього необхідно організовувати різні види колективної діяльності дітей, які мають соціально-виховний потенціал.

У зв'язку з цим інтерес становить дослідження значення театру як соціально-культурного феномену, так і педагогічного засобу. Так, дослідники доводять [1; 8; 12], що мистецтво впливає не одну якусь здібність людини, а на людину *в цілому*, а також, часом підсвідомо, формує систему людських настанов. А залежно від того яку роль відіграє художнє мистецтво у житті людини, він виділяє наступні його функції: в інформаційному аспекті – пізнавальну, прогностичну, просвітницьку; у соціальному аспекті – соціально – організаторську та таку, що сприяє соціалізації; в творчому аспекті – евристичну; в ігровому аспекті – розважальну та гедоністичну; в психологічному аспекті – катар сисну і сугестивну; у знаковому аспекті – комунікативну; у виховному аспекті – виховну; в оцінюючому аспекті – оцінну.

Соціальна значущість мистецтва визначається рівнем впливу художніх образів на внутрішній світ людини, на світ напрямків її соціальної діяльності. Досліджуючи питання впливу мистецтва на людину, психологи зазначають, що мистецтво втягує в коло соціального життя найінтимніші і най особистісні складники нашої істоти. Для цього мистецтво володіє значним арсеналом своїх специфічних засобів, відсутніх у інших формах людської свідомості [1; 5]. Мистецтво має велике значення у процесі формування людини майбутнього, воно розширює реальний життєвий досвід особистості та історичну обмеженість досвіду людини, яка живе у певну історичну епоху, і передає їй історично багатобразний досвід людства, озброює особистість художньо організованим, відібраним узагальненням, осмисленим досвідом; надає досвід, оцінений художником, і дозволяє людині відпрацьовувати особисті установки на ціннісні реакції по відношенню до типологічних життєвих обставин [6].

1. Розвиток обдарованих дітей засобами театрального мистецтва можна розглядати, враховуючи: природу творчого мислення; специфіку театру як виду мистецтва; специфіку театру як особливого комунікативного середовища. Можливості мистецтва як ефективного засобу прилучення особистості до загальнолюдських і національних цінностей зумовлюють такі його особливості: надзвичайно інтенсивна дія на емоційно-почуттєву сферу особистості, здатність до розширення її ціннісних знань у формі художніх образів, спрямування людини до самопізнання та пізнання інших, стимулювання до творення мрій-ідеалів, до самовдосконалення.

Використання різних видів театралізації з метою соціалізації інтелектуально обдарованих дітей потребує спеціальної підготовки майбутніх педагогів, розвиток у них творчості, акторських здібностей, організаторських і лідерських якостей [2; 10; 11; 1].

Отже, у на сучасному етапі спостерігається позитивна тенденція щодо формування системи пошуку, психолого-педагогічного моніторингу, соціально-педагогічного супроводу обдарованих особистостей та створення умов для їхньої творчої самореалізації. У роботі з обдарованими дітьми також особливої значущості набуває проблема формування соціальної зрілості, здатності передбачити свій життєвий шлях, активно впливати на суспільні події,

самостійно діяти відповідно до динамічних соціальних умов, орієнтуватися в людських відносинах, управляти своїм життям. Визначено виховні можливості театрального мистецтва, яке є різноплановою образною системою. Воно може розгорнути на своїх сценічних майданчиках усі цінності людського життя і духу, актуалізуючи їх як у глядача, так і у виконавців.

Список використаних джерел

1. Абрамян В.Ц. Театральна педагогіка [Текст] / В.Ц.Абрамян ; Міжнародний фонд «Відродження». – К. : Лібра, 1996. – 224 с.
2. Григорович О.Формування інноваційної культури педагога як стратегічна мета національної системи освіти / О.Григорович, О.Демченко Н.Родюк // Рідна школа. – 2018. – №9–12 (1060). – С.32-39.
3. Демченко О. П. До проблеми використання понять «обдарована дитина» і «дитяча обдарованість» у психолого-педагогічному дискурсі / О.П.Демченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук.пр. - Випуск 51. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. – С.137-143.
4. Демченко О.П. Соціальна обдарованість як передумова становлення елітарної особистості / О.П. Демченко // Освіта та розвиток обдарованої особистості : науково-методичний журнал. – 2015. – №11 (42). – С.29-32.
5. Демченко О.П. Формування соціальної компетентності дітей з особливими потребами у процесі використання виховних ситуацій / О.П.Демченко // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова : серія 19. Корекційна педагогіка та соціальна психологія : зб. наукових праць. – К. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2011. – С.60-63.
6. Жеребньова Л. Соціально-психологічний театр / Л.Жеребньова, Т.Артеменко. – К. : Шкільний світ, 2011. – 120 с.
7. Карпенко Н. А. Генезисні аспекти розуміння батьками проявів дитячої обдарованості / Н.А. Карпенко // Матеріали 2 Всеукраїнського психологічного конгресу, присвяченого 110 річниці від дня народження Г. С. Костюка (19-20 квітня 2010 року). – Т. 2. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – С. 233-235.
8. Казьмірчук Н.С. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів / Н.С. Казьмірчук, О.В. Жовнич., І.А.Стахова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія: Педагогіка і психологія. – 2020. – № 61. – С.23-30.
9. Кульчицька О. І. Методика діагностики інтелектуальної обдарованості / О. І.Кульчицька // Обдарована дитина. – 2007. – № 1. – С. 42-44.
10. Лазаренко Н.І. Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції : монографія / Наталія Іванівна Лазаренко. – Вінниця : ТОВ «Друк», 2019. – 389 с.
11. Лимар Ю.М. Використання філософського діалогу у формуванні навичок демократичного спілкування майбутніх педагогів / Ю.М. Лимар, О.П. Демченко, І.С. Турчина // Інноваційна педагогіка. – 2019. – Випуск 16. – Т. 1. – С. 110–115.
12. Любчак Л.В. Підготовка майбутніх вихователів до організації театралізованої діяльності дітей дошкільного віку / Л.В.Любчак // Освітній дискурс : збірник наукових праць / голов. ред. О. П. Кивлюк. – Київ : «Видавництво «Гілея», 2018. – Випуск 9 (11-12) : Педагогічні науки. – С. 91-103.
13. Никитина Н.И. Методика и технология работы социального педагога: [учеб. пособие для студентов пед. училищ и колледжей, обучающихся по специальности «Соц. педагогика»] / Н.И. Никитина, М.Ф. Глухова. – М.: ВЛАДОС, 2007. – С. 280–292.
14. Олійник Н. Впровадження активних методів викладання в освітній процес / Н. Олійник, О. Григорович // Сучасні технології початкової освіти: реалії та перспективи. Кам'янець-Подільський. – 2020. – С. 47-55.

САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ООП У ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Савуляк Анна, здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»

Науковий керівник: А.В. Хіля, кандидат педагогічних наук, старший викладач

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

SELF-REALIZATION OF CHILDREN WITH PLO IN THE PROCESS OF ORGANIZATION OF THEATER ACTIVITIES

Savulak Anna, bachelor`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)